

H. CONGRESO DEL ESTADO DE CHIHUAHUA

PRESENTE.-

YE OSIRUÁMI, DIPUTADOS LI DIPUTADAS YE NAPÁWIKÁ PARLAMENTO YE PARTIDO ACCIÓN NACIONAL YE USANSI MAKÓY KICHÁO LEGISLATURA YE WE NATEÁMI CONGRESO YE ESTADO, YE NIWÁMI NAPI JITE ANIMÉA YE ARTICULOS TARALIÁMI OKUA, LI TARALIÁMI USANSI MAKÓY OSA NÁO YE CONSTITUCIÓN POLITICA YE ESTADO CHIWAWA, LI YE ARTICULO BILE CIENTO USANSI MAKÓY KICHÁO TARALIÁMI BILÉ YE LEY ORGANICA NAPI NULALI, ENÁLI JENAI YE H. CONGRESO YE ESTADO, NATIGA SIMIBÁLI BILÉ RAICHALI WÉ NATEÁMI NEWÁBO YE OSILI DECRETO ANILIÁMI, ECHI KO ANILI CHECHÓ JARÉ NAMUTI, ECHI YE LEY ORGANICA YE FISCALIA GENERAL NAPIREGA YE LEY DE DERECHOS YE POBOLOS LI COMUNIRA RALAMULIS, OKONATAMI YE ESTADO YE CHIWAWA, LI ECHI SINETIGA NEWÁBO YE NOCHÁLI NAPI UMERIMA WE SAPUKÁ NEWAÁ YE ISELIKAMI JEPIKÁ NISA RÉ, ECHI NERA NOCHÁMI YE RALAMULIS YE ECHI NERA CHOPIKA NAPI MACHIMÉA YE FISCALIA GENERAL YE ESTADO, ECHI KÓ NIMA KALÁ RAICHAMI RALAMTI NERA LI MACHIÁMI CHU REGA OMAWÁLIWA AMINA NAPI PERE ECHI PAGOTAMI KIYA JONISA PEREÁMI, ECHI NATIGA NEWALIWÁ NAPIREGA YE NOCHALI KALÁ NIMA ECHI ISELIKAMI NAPI NOKA ECHI NOCHALI NEWÁYA, NAPIREGA KALÁ NIMA YE DERECHO LI NIWIMAÁ YE JUSTICIA ECHI PAGOTAMI AMINA COMUNIRA PEREÁMI, LI ECHI AMINABI.

EXPOSICIÓN DE MOTIVOS

CHU IKIPI BUJALI ECHI NAMUTI ECHI WEKANÁTAMI TRATADOS INTERNACIONALES, A LI KÓ ECHI MACHINALI ARTRICULO MAKÓY BIKIA YE DECLARACIÓN YE DERECHOS POBOLOS RALAMULIS NIWÁLA; LI MAÁ ANIRUÁMI YE ARTICULO OKUA YE TAMOJE NIWÁLA CARTA MAGNA, LI MAÁ OSIRUÁMI YE JENAI ARTICULOS OSÁ NÁO LI KIMAKÓY YE TAMOJE NIWÁLA CONSTITUCIÓN NAI NIRUÁMI, ECHI REGA NAWÁLI YE LEY DE DERECHOS YE POBOLOS RALAMULIS, NAPI ANILI NAPIREGA KALÁ NEWARÁMI JU, ECHI KALÁ NIMA NOCHÁLI YE NERA DERECHOS ECHI NIWÁLA YE POBOLOS KIYA JONISA PEREÁMI NAI MUCHUWI YE ESTADO DE CHIWAWA, YE NIWIMA KALÁ MACHIBÓA ECHI COMUNIRA NAPI AYENA CHÓ JU PAGOTAMIS ECHI NIWÁMI DERECHOS NAPIREGA SUWABIGA CHECHÓ JARÉ; LI AYENA CHÓ, NAPI IWERLI NIMA KALÁ TIBUMA LI JARE MACHIMÉA, NAPI WÉ A NIWAMI JU YE DERECHOS.

A LI JONISA YE RAICHALI NAPI NEJA YE NAPI BUJALI ECHI KULI SUWENARÁMI CENSO YE NAPI PERE NEWARÁMI YE JITE INSTITUTO NACIONAL DE ESTADISTICA LI GEOGRAFIA, YE

SUWABIGA CHU IKIPI PERE NAI NAPI TAMOJE PERELACHI BIKIA MILLON JU SUWABIGA NAPÁWIKÁ LI KICHÁO CIENTO NAÓSA MAKÓY BILÉ MILI LI OSA NAÓ CIENTO USANSI MAKÓY KIMAKÓY PAGOTAMIS, LI ECHI, NAPI ANILI YE INSTITUTO BILÉ CIENTO MAKÓY MILI MINA NAÓ CIENTO KIMAKÓY OSA NAÓ NIRUÁMI JU YE BIKIA BAMIÁMI LI RAICHAMI ABÓY NIWÁLA CHU REGA MACHIÁMI JU YE RALAMULI NERA,PEREÁMI WEKANÁTAMI PEREÁMI JARE KÓ JU RALAMLI SEBÁMI CHECHÓ JARENA NAPI MAÁ KALÁ MACHIWÁMI JU NAI COMUNIRA, ECHI IKIPI,RETÁ RUI ECHI POBOLO RALAMULI KÓ JU KICHASI MAKÓY KICHÁO.MINA OSA NÁO MALI PEÉ OKUA, LI CHECHÓ JARE YE OSA NAÓ MINA KICHÁO BIKIA PEÉ OKUA JU AMINA PEREÁMI POBOLO TEPEHUAN,LI ECHI KÓ JU OKUA POBOLOS KIYA JONISA PEREÁMI NAI CHIWAWA WEKÁBE JU NAPI PERE;LI ECHI YUGA,ANILI YE INEGI,YE MIXTECO LI YE CHICHIMECA WE NIRUÁ RUI YE RAICHAMI ECHI KUMI PERELIWÁ,LI ECHI KE TASI WEKÁWIGA YE PIMAS NOWÁLA RAICHALI LI GUAROJIOS ECHI RAICHALI KÓ WE NATEÁMI JU ECHI REGA MACHIWA NAI KUMI PERELIWA.YE PAGOTAMIS AMINA POBOLOS LI COMUNIRA RALAMULIS PERÉAMI,LI ECHI AYENA CHÓ KALÁ NEWÁLEMA YE DERECHOS FUNDAMENTALES NAPI SUWABIGA NIWÁMI JU, ECHI KÓ PEÉ BILEPI NAPAWIKÁMI JU ECHI PAGOTAMIS; LI SINIBI YE ESTADO NIJISA RE YE NAPI KALÁ TIBUPO, LI IWERLI ONEMA CHU REGA NISA RÉ ABÓY PERELÁCHI,AYENA CHÓ ECHI RAICHÁLI,CHU REGA OMAWÁLIA LI ABÓY NATIGA NEWA ECHI CHU REGA NOCHÁSA RE;LI ECHI NERA JU YE WEKANÁTAMI NAPI NULALI YE GOBIERNO,WE IWERLI JU NAPI NAPABUMA ECHI JARE NAMUTI NAPIREGA A BICHALI NOCHÁMA. LI ECHI MAÁ NERA NAPI NIWAMI NIMA YE DERECHOS NIWILIBÓ YE JUSTICIA,LI AYENA CHÓ NEWALÉA RUI NAPI, YE SUWÁBIGA WEKANÁTAMI, CHIWAWA, ECHI YUGA OAXACA, CHIAPAS,PUEBLA,VERACRUZ,CIUDAD DE MEXICO LI GUERRERO, ECHI MACHIWA NAPI NAI PACHA MUCHUWI ECHI YUGA KICHÁO ENTIDADES NAI PAIS NAPI TARALIÁMI WEKÁBE PAGOTAMIS RALAMULIS ECHI ETIKÁ MUCHUWI; YE, ECHI WEKA NAMUTI OSIRUÁMI NEJARUÁMI YE JITE COMISIÓN NACIONAL YE DERECHOS HUMANOS, NAPAWIKA YE OSA NAÓ MILI NAÓCIENTO MAKÓY OKUA RALAMULIS ETIGA MUCHUÁMI NAI WICHIMÓBACHI ECHI KARU NOKÁMI YE NAPI JU YE LEYES ECHI FEDERAL, LI ECHI MECHA NIWÁMI JU MALI CIENTO MALISA MAKÓY RALAMULIS ETIGA MUCHUÁMI YE WEKANATÁMI CERESOS KARU NOKAMI, ECHI NIRUÁMI CARPETAS NAPI MACHIWA ECHI JUDICIALIE LI ECHI KE TASI CHÓ NEWÁLIWA.LI ECHI TARALIÁMI NAPI BALLERUÁMI,LI UMERIMA INÁMIA PIRI NEWÁLE LI ECHI REGA NEWÁMA YE ESTADO OSIMÉA ECHI LEGISLATIVOS CHU IKIPI NEWÁLE A LI KE TASI KARU OLAMA YE DERECHOS NAPI NIWAMI JU ECHI PAGOTAMIS YE POBOLOS LI COMUNIRA RALAMULIS,LI NAPIREGA YE KALA NIMA YE DERECHO LI NEWÁLEMA YE JUSTICIA LI NAPI KE TASI WALU NAMUTI IKIMÉA TAMOJE ABÓY NERA LI COMUNIRA,LI AYENA CHÓ KALÁ MACHIBÓA YE DERECHOS HUMANOS, ECHI MACHIBÓA NAPI KE TASI BICHIWÁLI JU A LI YE DERECHO NIWÁMI JU SUWABIGA PAGOTAMI BILÉ RAICHALI NIJIRAMI ECHI KARU NOKAMI, LI KE TASI MACHISA KÁ NAPI A BICHIWÁLI JU JENAI BILÉ JUICIO PUBLICO LI ECHI YUGA BILÉ KALÁ KUIRIMA.YE MECHA MARZO LI YE BAMIBALI OKUA MILI MAKÓY NAÓ,NAI TAMÓJE NIWÁLA WICHIMÓBA NEJÁLI NAPI KULIWÁMI NIMA JARE JURIDICOS AMINABI MUYENAMI ECHI MATERIA PENAL ECHI NEWÁLI

KULIWÁMI CODIGO NACIONAL YE PROCEDIMIENTOS PENALES,ECHI NATEÁMI WEKANA NAI REPUBLICA YE BAMIBÁLI OKUA MILI MAKÓY USANI; YE WÉ NATEÁMI OSILI JURIDICO,MACHIRUÁMI NAPIREGA YE CODIGO ECHI BILÉPI RETEA RUI ECHI REPUBLICA MEXICANA , LI ECHI NEWAYA AMINA YE DELITOS FEDERALES LI AYENA CHÓ ECHI NAPI JU WEKA LEYES WEKÁNA NIRUÁMI NACIONAL, ABÉLA NATA RUI NAPI KÁLA NIMA YE NORMAS NAPIREGA RETEBÓ,ECHI CHECHÓ JARÉ NAMUTI,ECHI BACHÁBE KALÁ MACHISA CHU REGA NOKÁLI,LI ECHI REGA UMERIBÓ KALÁ NEWÁYA ECHI JUSTICIA ANIRUÁMI YE NAPI JU DERECHO ECHI NERA YE NAPI KARÚ NOKÁLI,LI ECHI WÉKA NAMUTI NAPIREGA ONÉMA LI KALA TIBUMA ECHI SUWÁBIGA DERECHOS HUMANOS. LI JIPÉ YE CODIGO NACIONAL YE PROCEDIMIENTOS PENALES, LI KALÁ MACHIRUÁMI YE WÉ KALÁ NATEÁMI YE PROCESO PENAL JIPE JONISA NAAPI, YE NEWÁYA ECHI KALÁ NATIGA CHU REGA ANIÁMI JU, KALÁ MACHIGA LI CHU REGA NEWÁSA RÉ A LI NATA RUI CHU REGA MACHIBÓA KALÁ ECHI KARU NOKÁMI, LI NARIBÓ CHU REGÁ IKILI,MACHIBÓA JEPIKA ISILI ECHI KARU ISILI, LI OSIBÓA ECHI NAPI JITI MACHI LI PIRI NATIGA ISILI ECHI KARU OLA JARE PAGOTÁMI LI, AYENA CHÓ NIWÁMI JU JARE NAMUTI WÉ NATEÁMI,NISA RÉ KE TASI NAMUTI CHAKENA EYENAMI,LI AYENA CHÓ KÁLA WACHINIGA RAICHÁMA,MACHIMÉA PIRI JITI, LI KALÁ BENEÁMI, LI KE TASI CHIGORAMI, LI KALÁ ONÉMA YE DERECHOS HUMANOS. ECHI REGA,ECHI MAÁ ANIRUÁMI,ECHI KALÁ BICHIWÁLI RUMÉA NAPI IKI MACHILI LI ECHI CHECHÓ JARE NAMUTI MACHIÁMI NERA, LI KE TASI NASOMA ECHI ANIWÁCHI BILE NAMUTI CHU RÉ NIURIGA ENARISÁ ECHI YUGA NAPI KARU ISILI LI AYENA CHÓ KE RE ECHI KUI´RALI,LI ECHI NERA KARU ISILI LI AYENA CHÓ ECHI NAPI KARU OLARÁMI,LI ECHI CHECHÓ JARÉ PAGOTAMI YE RAICHALI KAREWÁMI.YE DERECHO FUNDAMENTAL NAPI NEERA JU YE RAICHALI, ALI JU, YE DERECHO NAPI MACHIBÓA CHU ISILI YE KARU ISIKÁMI,ANIRUÁMI NAPIREGA ECHI WENÓMI CHOPI NERA LI NOCHÁBO ECHI CHU IKIPI JU YE DERECHO NERA ECHI KUIRAMI JITE;LI ECHI NOCHALI NAPI MAÁ ANIRUÁMI.TAMOJE ABÓY NATALI JU YE ESTADO RETEMA´KALÁ BICHIWÁLI LI WÉ SAPUKA NEWÁBO YE NAPIREGA ECHI POBOLOS RALAMULIS NAPI MUCHUWI KARU NOKÁMI,LI NIMA NAPI NARIBÓ ECHI CHU REGA ISILI, LI WEKA NAMUTI JITE NAPI MACHIBÓA CHU REGA NILI,PIRI JITE,LI CHU OLÁ LI IYENA ISILI ECHI KARU ISIA LI ECHI BINÉLI NERA NOCHÁBO NEWAYA ECHI OSILI CHU REGA ANIMÉA ECHI EWELI MACHIÁMI JITE,BACHÁBE MACHISA IWERLI YE NAPI NOKALI ENALI NARIGA CHU REGA NOKALI ECHI KARU NOKAMI NERA,LI KALÁ RAICHÁMI RALAMLI NERA, LI CHU REGA OMAWAMI JU, ECHI ABÓY NATIGA NEWÁMI BILÉ JUSTICIA KARU NOKISA JARÉ PAGOTÁMI,A LI KÓ KALÁ ABÓY NATIGA RUMÉA CHU REGA JU ECHI AMINA RALAMLI PERELACHI A LI ECHI RUYEMA NAPI ENALI ECHI JARE PAGOTAMI NERA KARU NOKAMI.

PEÉ OKUA OSILI ENELA RUI ECHI PAGINA DIGITAL YE FISCALIA NIRUÁMI WEKANATAMI NAI ESTADO OKUA MILI OSÁ MAKÓY BAMIBÁLI, REWÁLI BILÉ NOCHÁLI WE KALÁ ANIÁMI NAPI MOAMÓ RUI ECHI JARÉ NOCHÁLI RALAMULI NERA ECHI JITE YE DIRECCION DE LA AGENCIA ESTATAL NAPI ENALI NARIGÁ,LI WE NATEÁMI NERA RUI; LI AYENA CHÓ RETEA RUI NAPI ECHI NOCHÁLI WÉ KALÁ JU AMINA YE GOBIERNO NAPIREGA KALÁ NIWIMA YE

DERECHO LI UMERIMA NEWÁYA JUSTICIA YE POBOLOS NAPI MAÁ ANIRUÁMI,AMINÁBI ENARI NAPIREGA A BICHIWÁLI NIMÁ,LI A WÉ NATEÁMI JU ECHI NOCHÁLI NAPI NEWÁLIWA,KALÁ NAREMÁ YE LEGISLACIÓN,NAPIREGA YE NOCHÁLI, KÁLA AMINABI ENARI,KE TASI RIPIMA ECHI KE KAYENIGA YE NOCHÁLI WÉ IWERLI NIMA NAPI NOKIMÉA NEWAYA,KALÁ TIBUPO YE REFORMA NAPI JITE ANILI, YE FISCALIA GENERAL YE ESTADO NIWÁMI JU NAPALI UMERÁLI,YE NAPI UMERI KÁLA LEGAL NIMA NAPI TANIWÁ ECHI WENOMI SINE BAMIBÁLI AYENA CHÓ AMINABI.YE MAÁ ANIRUÁMI,ECHI WEKA PAGOTAMI PARLAMENTARIO YE PARTIDO ACCIÓN NACIONAL, NATIGA NEWÁLI YE PIRI NEWÁLE ECHI NOCHÁLI LEGISLATIVAS NAPI KALA IWERLI NIMÁ LI NEWÁMA JUSTICIA ECHI PAGOTAMIS POBOLOS LI COMUNIRA RALAMULIS NAI PEREÁMI YE ESTADO,NEWÁ RUI BILÉ NOCHÁLI WÉ KALÁ MACHIÁME CHU REGA MACHIBÓA ECHI KARU NOKAMI, LI ECHI NOCHÁMI KALÁ MACHIÁMI NIMA RAICHA ECHI RALAMLI AYENA CHÓ CHU REGA OMAWÁMI JU,NAPIREGA NAKURIMA ECHI YUGA KARU NOKAMI NERA YE RALAMULIS , LI NAPI, YE NOCHÁMI ECHI KALÁ BENÉAMI YE NERA NOCHÁLI NAPI KARU NOKÁMI, LI KE TASI CHAKENA IKIMÉA YE DERECHO FUNDAMENTAL YE NAPI NEWALÉMA YE JUSTICIA.ECHI JITE, LI NAPI NEWÁBO KALÁ BICHIWÁLI YE LEGISLATIVA,ABÉLA KALA NATEÁMI NERA RÚI YE NOCHÁLI NAPI NEWÁ,LI ABÉLA NATA RUI NAPI CHECHÓ BILÉ NEWÁBO TARALIÁMI NAÓSA YE ARTICULO MAKÓY NAÓ YE LEY ORGANICA DE LA FISCALIA GENERAL DEL ESTADO YE CHIWAWA,LI ANILÁ RUI NAPI NATABÓ LI NEWÁBO NAPI NOKIMÉA JARE PAGOTAMI AGENTES KALÁ MACHIÁMI ECHI NERA ENENIA NARIMÁ LI ECHI JU AGENTES KALÁ MACHIÁMI ECHI NERA KARU NOKÁMI, LI AYENA CHÓ BVENEÁMI RAICHIGA RALAMLI LI ECHI CHU REGA OMAWALIWA YE POBOLOS LI COMUNIRA KUMI PERE ECHI RALAMULIS ECHI NEWARUÁMI CHU REGA NOCHASA RÉ YE AGENCIA ESTATAL DE INVESTIGACIONES; LI AYENA CHÓ,NATA RUI NAPI NEWÁBO YE REFORMA YE TARALIÁMI OKUA YE ARTICULO MAKÓY BILÉ YE LEY ESTATAL DE LOS DERECHOS YE POBOLOS RALAMULIS,CHU OLA NEWALIWA YE NAPIREGA ISELIKAMI NAPI NIJIMA PIRI NEWALIWÁ,NAPIREGA NEWÁBO ECHI NOCHALI WEKABE KA ECHI BENEÁMI PAGOTAMIS KALÁ MACHIGA ECHI AYENA CHÓ CHECHÓ JARE NAMUTI ENEGA ECHI TECNICAS ANILIÁMI NAPI WE AMINABI MACHIMÉA ECHBI KARU NOKÁMI LI RALAMLI RAICHIGA LI MACHIÁMI CHU REGA OMAWAMI JU ECHI POBOLOS RALAMULIS KIYA JONISA PEREÁMI YE ESTADO DE CHIWAWA LI ECHI NAPI NAI PERE, LI ECHI YUGA NAKURIBÓ RUI,NEWASA ECHI SUWABIGA NAPAWIKA, YE DERECHO NAPI U,MERIMA NEWAYA YE JUSTICIA YE PAGOTAMIS YE POBOLOS LI COMUNIRA RALAMULIS NAPI KARU NOKISA JARE PAGOTAMIS, ECHI NAPI KARU ISILI LI AYENA CHÓ ECHI KARU OLARÁMI.

LI CHABEWÁLA ANIRUÁMI LI NEWARUÁMI,NEWABÓ RUI JENAI YE ENARACHI USANSI MAKÓY KICHAÓ LEGISLATURA, JIPE NIRUÁMI INICIATIVA YE:

DECRETO

BILÉPI.- CHE CHÓ BILÉ TARALIÁMI OSA NAÓ ECHI ARTICULO MAKÓY NAÓ YE LEY ORGANICA YE FISCALIA GENERAL DEL ESTADO DE CHIWAWA,LI ECHI REGA RIPÍA:

ARTICULO MAKÓY NAÓ .

I A VII.-

VIII. BILÉNA NIMA NAPI MUCHIMA ECHI NOCHÁLI NEWÁYA ECHI JITE AGENTES KALÁ BENEÁMI JENÁI RAICHÁLI NERA,LI AYENA CHÓ BENEÁMI RALAMLI RAICHIGA LI MACHIÁMI CHU REGA OMAWÁLIWA AMINA NAPI PERE POBOLOS LI COMUNIRA RALAMULIS.

OKUA.- NEWALIWA YE CHECHÓ BILÉ OSIRUÁMI OSILI PE OKUA YE ARTICULO MAKÓY BILÉ YE LEY DE DERECHOS YE POBOLOS RALAMULIS YE ESTADO DE CHIWAHA,LI ECHI REGA RIPIMA:

ARTICULO MAKÓY BILÉ.-.....

SUWABIGA JUICIOS LI CHU REGA NEWÁLIWA YE ORDEN JURISDICCIONAL LI ECHI NAPI JU PEREÁMI BILE POBOLOS AYENA CHÓ PAGOTAMIS RALAMULIS, YE ESTADO NISA RÉ NAPI KUIRIMA SINIBI ECHI YUGA PAGOTAMIS NAKURAMI YOLI A LI RALAMLI RAICHAMI, INTERPRETES, LI DEFENSORES, LI AYENA CHÓ ECHI ESPECIALISTAS EN TECNICAS YE NAPI JU INVESTIGACIÓN ECHI NERA KARU NOKÁMI ENÉNAMI, LI MACHIÁMI CHU REGA PERELIWA LI RALAMLI RAICHAMI LI CHU REGA KAREWALIWA ECHI ABÓY NATALI.

TRANSITORIO.- YE JIPE NIRUÁMI OSILI BAKIÁME RÉ NAPI ALI JONISA MOIBUSA RÉ ECHI PERIODIKO OFICIAL YE ESTADO.

ECONOMICO.- MAÁ KALÁ NEWARUÁMI,NIJIBÓ AMINA YE SECRETARIA,NAPIREGA NEWÁMA YE OSILI DECRETO ANILIWÁMI CHU REGA RIPIMA MAÁ MOIBUGA.

YE OFICIALIA DE PARTESDEL H. CONGRESO DEL ESTADO, YE RAWÉ OSA MAKÓY MALI ENARACHI LI MECHA FEBRERO LI BAMIBÁLI OKUA MILI OSA MAKÓY OKUA.

ATENTAMENTE

POR EL GRUPO PARLAMENTARIO DEL PARTIDO ACCION NACIONAL

DIP. ROCIO GUADALUPE SARMIENTO RUFINO.

DIP.MARIO HUMBERTO VAZQUEZ ROBLES.

DIP. GEORGINA ALKEJANDRA BUJANDA RIOS.

DIP. MARICELA TERRAZAS MUÑOZ

DIP. CARLOS ALFREDO OLSON SAN VICENTE

DIP.ROBERTO MARCELINO CARREON HUITRON

DIP. DIANA IVETTE PEREDA GUTIERREZ

DIP.ROSA ISELA MARTINEZ DIAZ

DIP. SAUL MIRELES CORRAL

DIP. ISMAEL PEREZ PAVIA

DIP.JOSE ALFREDO CHAVEZ MADRID

DIP.CARLA YAMILETHRIVAS MARTINEZ

DIP.LUIS ALBERTO AGUILAR LOZOYA

DIP. GABRIEL ANGELGARCIA CANTU

DIP.YESENIA GUADALUPE REYES CALZADIAS.